

MESUT AYDIN,
MİLLİ MÜCÂDELE DÖNEMİ'NDE T.B.M.M.
HÜKÜMETİ TARAFINDAN İSTANBUL'DA
KURULAN GİZLİ GRUPLAR VE FAALİYETLERİ,
(322 Sayfa küçük boy) Boğaziçi Yayınları, İstanbul
1992

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa TURAN**

Osmanlı Devleti ile Müttefik Devletler arasında 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi ile Osmanlı Ordusu terhis edilmiş, silah ve cephanesi elinden alınmıştı. Dolayısıyla Türk Tarihinde "Milli Mücadele" veya "İstiklâl Harbi" denilen yeni bir dönem başlamıştır.

T.B.M.M.'nin, Milli Mücadele'nin o zor günlerinde, en önemli meselesi olan; kısa bir zamanda yeniden ordu teşkil etmek, subay kadrolarını tamamlamak ve ordu birliklerine gerekli silah ve cephaneyi temin etmek, bugün pek bilinmeyen "Gizli Gruplar"ın fedâkâr çalışmaları ile gerçekleştirilmiştir.

Eserde, adından da anlaşılacağı gibi T.B.M.M. Hükümeti tarafından İstanbul'da kurulan bu gizli gruplar ve faaliyetleri konu alınmıştır. Yazar, kitabının önsöz'ünde bu çalışmanın konu ile boşluğu doldurma iddiasında olmadığını, okuyucuya belirli bir fikir verebilmek amacıyla olduğunu tevazu ile ifade etmektedir. Ancak, eserin tamamı gözden geçirildiği zaman konuyla ilgili büyük bir boşluğun doldurulduğunu da belirtmemiz gerekir.

Eserin giriş bölümünde, Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından T.B.M.M.'nin açılışı zamanına kadar siyasi gelişmeler, özellikle M. Kemal Paşa'nın faaliyetleri ele alınarak konuya zemin hazırlanmıştır.

* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

Eserin I. Bölümü, Milli Mücadele Dönemi'nde İstanbul'da faaliyette bulunan Gizli Gruplar'ın kuruluşları, teşkilât yapıları, kadroları ve faaliyetlerine ayrılmıştır. Bu bölümde; Karakol Cemiyeti, Felâh Grubu, Müdâfâ-i Milliye Heyet-i Merkeziyesi, İmâlât-ı Harbiye Grubu, Müdâfâ-i Milliye Heyet-i Merkeziyesi, İmâlât-ı Harbiye Grubu, Muâvenet-i Bahriye Heyeti, Namık Grubu, İhtiyat Grupları tek tek ele alınmıştır. Bu gruplar ele alınırken gereğine binaen alt başlıklarına ayrılarak izâh ve anlama kolaylığı sağlanmıştır. Bu arada bahsi geçen cemiyetlerin Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemâl Paşa ile münasebetlerine geniş yer verilmeğe çalışılmıştır. Bu gruplarla ilgili bu zamana kadar bilinen yanlışlıklar konusunda yapılan tartışmalar ve karşılaştırmalarda bu yanlışların düzeltilmesini sağlamıştır (Meselâ Karakol Cemiyeti'nin kuruluş tarihi hakkında tezât teşkil eden bir çok malumat eserin 25 ve 26. sayfalarında ele alınmıştır). Bu grupların kuruluşlarının yanı sıra teşkilât ve isim değişiklikleri konusunda da kıymetli bilgiler verilmiştir (Meselâ Karakol Cemiyeti'nin Ekim 1920'de isim değiştirerek Zabıtân Grubu adı ile faaliyete devam etmesi s.33; Felâh Grubu'nun Hamza, Mücahit, Muhârip ve Felâh isimleri altında faaliyette bulunması s.48 vd. ilh.)

Gizli Gruplar tarafından İstanbul'dan Anadolu'ya geçirilen subay, askerî personel sivillerin konu alındığı II. Bölüm'de, bahsi geçen faaliyetleri gerçekleştirilebilmesi için gizli grupların ne denli teşkilât ve tertip ile çalıştıklarını görmek mümkündür. Bu bölümde İstanbul'dan Anadolu'ya geçenler ile Anadolu'ya geçiş yolları da verilmek suretiyle meselenin güçlüğü ile inceliği resmedilmiştir. Bu bölümde "Subay ve Askerî Personelin Seçimi", "Seyahat Belgelerinin Tanzim Edilmesi", "Anadolu'ya Gelecek Olan Kişilere Harcırah Tanzim Edilmesi", ve "T.B.M.M. Hükümeti'nin Anadolu'ya Geçişler Sırasında Almış Olduğu Tedbirler ile Tahkik ve Tetkik İşlemleri" başlıkları ile konunun vüs'at ve ehemmiyeti serdedilmeğe çalışılmıştır. Ayrıca İstanbul'dan Anadolu'ya geçen subay ve diğer personelin istihdamı çalışmaları da bu bölümde ele alınarak konu bütünlüğü sağlanmıştır. Yine bu bölüm de İstanbul'dan Anadolu'ya geçenler ile Anadolu'ya geçiş yolları teferruatlıca çalışılmıştır. Bu kısımda yapılan izahlar okunurken o güçlükler, fedâkârlıklar ve zafere nerede ise görünür gibidir. Eserin III. Bölümü'nde, bu gruplar tarafından İstanbul'dan Anadolu'ya kaçırılan silah, cephane ve mühimmatın temin edildiği yerler, sevkiyat sırasında yardımları görülen Askeri depo, anbar, gümrük ve işgal kuvvetlerine mensup kişiler sevkiyatta kullanılan vasıtalar ele alınmıştır.

Gizli Gruplar'ın orjinal mühürleri ile Anadolu'ya gönderilen su-
baylara verilen şayan-ı itimât vesikası, yolculara mahsus hüviyet
vesikası ve eşkâl muhtırası suretleri de Ek'te verilmiştir.

İstanbul'da işgallerin başlaması ile faaliyet ortamının son dere-
ce güç şartlar keşbettiği bir dönemdeki faaliyetlerin daha ziyade
Genel Kurmay A.T.A.S.E., A.Ü. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ku-
leli Askerî Lisesi Arşivlerindeki belgelere, dönemin basını ve hatı-
ralara dayanılarak izaha çalışılması yakın tarihimize ışık tutmakta-
dır. Ayrıca bu eser, bugün üzerinde yaşadığımız vatanımızın bize
hangi şartlarda tevdi edildiğini, devletimizin de hangi güç şartlarda
kurulmuş olduğunu hatırlatması bakımından da takdire şayan bir
çalışma olmuştur.

Yıllarca süren yoğun bir çalışma ile hazırlanmış olan bu ve
benzer eserlerin raflarda kalmamasını, özellikle inkılâp tarihi kitap-
larına aktararak, genç nesillere tarihimizin açığa kavuşmamış olan
yönlerinin anlatılmasının sağlanmasını ümit ve temenni ediyoruz.

